

رابطه اخلاق با عبادت/ چگونه تمام زندگی انسان خدایی می شود

اخلاق در مکتب اسلام در مقوله عبادت قرار می گیرد، اما از آنجا که عبادت خود دارای مراتبی است اخلاق هم که نوعی عبادت است دارای مراتب و آثار متناسب است.

اخلاق در مکتب اسلام در مقوله عبادت قرار می گیرد، اما از آنجا که عبادت خود دارای مراتبی است اخلاق هم که نوعی عبادت است دارای مراتب و آثار متناسب است.

به گزارش خبرگزاری مهر، خداوند متعال در سوره ذاریات آیه 56 می فرماید: "و من جن و انس را نیافریدم جز برای این که عبادتم کنند". بر این اساس هدف زندگی انسان بندگی و عبودیت به درگاه الهی است. از دیدگاه اسلام، اخلاق از مقوله عبادت است و عبادت حقیقتی است که ریشه در فطرت انسان دارد، همان گونه که شناخت معبود و آفریدگار هستی نیز به عنوان یک امر فطری در نهاد هر انسانی نهفته است. در همین راستا می شود به آیه 30 سوره روم اشاره کرد که می فرماید: این فطرتی است که خداوند انسانها را بر آن آفریده، دگرگونی در آفرینش الهی نیست.

پس تمام انسانها دارای فطرت خداشناسی و فطرت عبادت هستند، لیکن این احساس گاهی به صورت شعور نا آگاهانه و گاهی با کمک وحی به شعور آگاه تبدیل شده و با تمام نیرو به سوی کمال مطلق پرواز می نماید. در فرض اول حتی ممکن است که انسان منکر وجود خدا و پرستش او نیز باشد، ولی باز هم ناخودآگاه و تا حدی تحت تاثیر فطرت خویش در جستجوی خدا و پرستش او باشد و دلیل آن را هم نداند و این همانند کودک نوزادی است که در آغاز لحظات تولد، ناآگاهانه لبانش در جستجوی پستان مادر حرکت می کند، با آن که نوزاد از مادر و پستان او نه تنها هیچ گونه درکی ندارد، بلکه هنوز فاقد ذهن متفکر است.

بنابراین تمام انسانها بر مبنای فطرت، حتی به طور ناخودآگاه و بدون توجه به مبدا حرکت، اجمالا و به صورت کلی به سوی ارزش های اخلاقی مجذوب هستند و شرافت و کرامت آنها را درک می نمایند و بسیاری از امور را ناپسند می دانند. ایثار، راستی، امانت و... را گرچه با منطق طبیعی سازگار نباشد قابل ستایش و ظلم و دروغ و خیانت را ناستوده می دانند. البته به شرط این که انسان به جایی نرسیده باشد که در اثر تراکم ظلمت گناه و انحراف به طور کلی چراغ فطرت در وجود او خاموش شده باشد.

در حالت اولیه، یعنی شعور نا آگاهانه، انسان فقط به امور معدودی از ارزشهای اخلاقی راه می اید، ولی آنگاه که خویش را باز شناخت و به شعور آگاه دست یافت، خداوند هستی را آگاهانه شناخت و فطرت عبادت و ستایشگری حق را با کمک وحی شکل و محتوای الهی بخشید، همه چیز در وی دگرگون شده و تمام امور و شئون او بر مبنای تکلیف الهی و در جهت رضای معبود قرار می گیرد.

انسان به همان میزان که خدا را ناآگاهانه پرستش می کند، ناآگاهانه هم یک سلسله دستورهای الهی را پیروی می کند. وقتی که شعور نا آگاهانه تبدیل بشود به شعور آگاه که پیغمبران برای همین آمده اند برای این که ما را به فطرت خودمان سوق بدهند و آن شعور ناآگاه و آن امر فطری را تبدیل به یک امر آگاهانه کنند، آن وقت دیگر تمام کارهای او می شود اخلاقی، نه فقط همان یک عده کارهای معین، بلکه خوابیدن او هم می شود یک کار اخلاقی، غذا خوردن او هم می شود اخلاقی؛ یعنی وقتی برنامه زندگی ما بر اساس تکلیف و رضای حق تنظیم شد، آن وقت خوردن ما، خوابیدن و راه رفتن ما، حرف زدن ما و خلاصه زندگی و مردن ما یکپارچه می شود اخلاق، یعنی یکپارچه می شود کارهای مقدس.

پس همه، در جهت رضای خدا انجام و رنگ الهی به خود می گیرند، همگی در دایره عبادت و پرستش قرار گرفته و دارای ارزش معنوی و اخلاقی می شوند. در مکتب اسلام تمام خوبیها و محاسن و فضایل اخلاقی و کارهایی که از آنها نشأت می گیرند، از مصادیق عبادت خدا محسوب می شوند.

همان گونه که بیان شد، اخلاق از مقوله عبادت است و از آنجا که شناخت خدا و ایمان به او و دنبال آن عبادت، دارای مراتبی است که طبعاً پیامد و تاثیرات آن نیز روی انسان مختلف است و اخلاق نیز که نوعی از عبادت به حساب می آید دارای مراتب و آثار متناسب می باشد.

البته تمام فضایل اخلاقی در زمره عبادات قرار دارند، چرا که خداوند به تمام فضایل اخلاقی امر فرموده و در مقابل، همه رذایل اخلاقی را مورد نهي قرار داده است. خداوند ضمن ستودن تمام فضایل اخلاقی، برای همه آنها پاداش و ثواب مقرر فرموده است.

فضایل اخلاقی آنگاه به طور کامل در انسان تحقق می یابند و موجب کمال نفس می شوند که برای خدا و در جهت رضای او اکتساب شوند. امام صادق(ع) می فرماید: حسن خلق وسیله قرب و نزدیکی انسان به خداست و مسلم است که چیزی جز عبادت نمی تواند انسان را به خدا نزدیک کند.

خداوند محاسن اخلاقی را به طور فطری در نهاد انسان برای ایجاد رابطه بین خود و انسانها قرار داده است و هر انسانی با بر خورداری از گرایش فطری به فضایل اخلاقی و تخلق به آنها احساس پیوند با خداوند داشته و از این دریچه است که به سوی خدا صعود می کند و به درگاهش نزدیک می گردد. در نتیجه اخلاق و محاسن اخلاقی از دیدگاه اسلام از مقوله عبادت می باشد.